

ANTUN DEGL'IVELIO

Dubrovnik

Britanske vojne baze u svijetu

Nekada moćna Britanska Imperija raspala se pod udarcima narodnooslobodilačkih pokreta i postala tek trećerazredna sila. Iako danas oko 12,5 milijuna km² s oko 436 milijuna ljudi nije više pod kolonijalnim jarmom Velike Britanije, ipak ova bivša »vladarica mora« ima skoro 30 svojih kolonija i teritorija pod starateljstvom, čija ukupna površina iznosi oko 2 milijuna km² i broji oko 14 milijuna ljudi. Zahvaljujući njima danas Britanija može da donekle vrši nadzor gotovo na polovici naše planete, a one joj također služe i kao važan izvor raznovrsnih sirovina i ogromnih prihoda.

Iz ovoga proizlazi današnji cilj vanjske politike Velike Britanije, tj. njeno nastojanje da sačuva ostatke svojih kolonijalnih posjeda. Da bi provela u život ovakvu politiku, oslanja se na mrežu vojnih baza koje su razbacane po cijelom svijetu i koje formiraju jedinstveni vojno-strategijski kompleks s nekoliko kordona.

Prvi takav kordon proteže se od Britanskih otoka kroz Sredozemlje, preko Arapskog poluotoka i Indijskog oceana do Hong Konga i Oceanije, drugi kordon ide oko Afrike, a treći se nalazi u bazenu Karipskog mora.

Glavnim kordonom smatra se onaj prvi, a najviše pažnje pridaje se onim bazama koje su razmještene istočno od Sueza.

Naime, zbog nacionalizacije Sueskog kanala, važne britanske baze na Gibraltaru i Malti izgubile su svoje nekadašnje značenje i uglavnom se pretvaraju u baze za remont i snabdijevanje. Osim toga, na Gibraltar, koji su Englezi osvojili pred 260 godina, danas pretendira i Španija.

Veliki dio britanske mornarice izveden je iz Sredozemlja gdje je dominaciju preuzela Šesta američka flota. Osim toga Britanija je primorana da evakuiraju svoju vojsku iz Libije. Tako je u proljeće 1966. godine iz Tripolija bilo povučeno 1200 vojnika. Podrovan je značaj i britanskim bazama na otoku Cipru.

Gubitkom ključnih pozicija u Sredozemnom moru nastoje se sačuvati one istočno od Sueza kako bi se i dalje mogle kontrolirati zemlje Bliskog Istoka, jugoistočne Azije i Oceanije. Zato je danas u ovom prostoru usredotočen veći dio suhozemne vojske, značajne snage ratne mornarice i britanske avijacije.

Glavna vojna baza Velike Britanije na Bliskom Istoku je Aden. Adenom se može držati pod kontrolom Arapski poluotok i Perzijski zaljev, dakle, vrlo interesantna područja bogata naftom.

Danas je stanje u ovom prostoru zategnuto, pa u tim vrlo složenim prilikama Velika Britanija namjerava, kako piše strana štampa, 1968. godine evakuirati svoju vojnu bazu iz Adena. Međutim, time Britanija ne napušta pozicije na Bliskom Istoku. Hitno se završavaju novi objekti na Bahreinskim otocima u Perzijskom zaljevu i uređuju odnosi sa Saudijskom Arabijom, koji su bili, najblaže rečeno, vrlo hladni zbog teritorijalnog spora između te zemlje i britanskog protektorata Abu Dhabi.

Koristeći nesuglasice među zemljama Arapskog poluotoka, Velika Britanija se nastoji utvrditi na Bliskom Istoku.

Nastavak sa str. 82.

brovniku već 28. januara 1811. godine (c. d. str. 44). Uzgred ćemo spomenuti da je većina stranih diplomatsko-konzularnih predstavnika, dakle osim Bruera i Timonija, napustila grad odmah po ulasku Francuza 1806. godine (B. Krizman, Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku, Zagreb 1957, str. 291—292; Notizie storiche... str. 46).

⁵⁷ HAZd, Registar dopisivanja Gen. komes. policije 1811, sv. III br. 1093.

⁵⁸ HAZd, Spisi Intendence 1812, svež. XXXIII, br. 6535.

⁵⁹ Isto, br. 6539; svež. XXXIV, br. 6911.

⁶⁰ Almanacco Zaratino za 1813, str. 30—31; T. Erber, Storia della Dalmazia... Archivio storico per la Dalmazia, vol. XIII, fasc. 75 str. 152.

Osim ovog prostora veliko značenje pridaje se i jugoistočnoj Aziji i Oceaniji gdje se također nalazi veliki broj britanskih kolonija i teritorija pod starateljstvom. U tom prostoru, gdje su jaki ekonomski, politički i vojni interesi ne samo Velike Britanije nego i drugih zapadnih zemalja, smještena je velika vojna baza Singapore, druga ključna pozicija Britanije istočno od Sueza.

Singapore je, kako je poznato, 1965. godine izišao iz Malezijske federacije. Međutim, u Velikoj Britaniji kao da nisu sigurni u mogućnost da se sačuva ta baza, pa se danas već razmišlja o luci Darwin na sjeveru Australije kao o budućoj zamjeni Singaporea.

Ovaj prvi kordon završava se sa Hong Kongom (kineski Hsiang Kiang) i još nekim vojnim bazama na jugoistoku Azije, te onima na otocima Oceanije kao što su Gilbert, Solomon, Fiji i Ellice otoci.

Poljuljana pozicija Velike Britanije na Arapskom poluotoku i u Singaporeu prisiljava je da preinači svoju strategiju istočno od Sueza. Razrađuju se planovi za prebacivanje lokacija britanske vojske s juga Arapskog poluotoka ne samo u Perzijski zaljev, nego i na otoke u Indijskom oceanu.

Za izgradnju novih vojnih baza u Indijskom oceanu izabrani su uglavnom slabo naseljeni otoci kao Seychelles, atol Diego Garcia u arhipelagu Chagos i drugi. Danas se smatra da su ovakva mjesta povoljna jer zbog slabe ili nikakve naseljenosti neće biti zahvaćeni oslobodilačkim pokretima kao što je to slučaj u nekim drugim bazama.

Pretpostavlja se da će se vojne baze na tim otocima graditi zajedno s Amerikancima koji također imaju živ interes za ovaj prostor uglavnom zbog nafte, pomorskih i zračnih komunikacija. Međutim, opravdano se pitamo neće li ovakva zajednička gradnja vojnih baza usloviti još veću zavisnost Velike Britanije od SAD.

U Indijskom oceanu značajna je britanska vojna baza na Maledivi otocima koja je ovdje evakuirana s Ceylona, a služi uglavnom za posluživanje aviona koji lete iz metropole u zemlje jugoistočne Azije i Oceanije.

Kako su u suvremenim uvlojima stacionirane vojne baze lako ranjive, to se formiraju ploveće manevarske grupe vojnih snaga koje ne zavise od zemaljskih baza, manje su osjetljive, a lako mogu biti prebačene u bilo koji »nemirni« kraj.

Jedna od glavnih takvih grupa je ona u Tihom oceanu koja ima glavni zadatak da prebacuje vojnike iz Indijskog oceana do Koreje (piše list »NATO letter«, svibanj, 1965. godine).

Za provođenje politike neokolonijalizma i za podržavanje nekih režima u Africi Velika Britanija se oslanja na mrežu vojnih baza koje su uglavnom smještene na jugu kontinenta kao u Južnoj Rodeziji i Južnoafričkoj Republici, a također i na otocima Sv. Helena i Ascension. Ova posljednja baza služila je za prebacivanje belgijskih padobranaca u Kongo.

Vojne baze Velike Britanije u basenu Karipskog mora postoje na Bahamskim otocima, u Britanskom Hondurasu i Gvajani.

Za izdržavanje vojnih baza u prekomorskim zemljama troše se ogromna sredstva. Samo 1965. godine za ovo je utrošeno skoro 600 milijuna funta sterlinga. To izaziva proteste u zemlji, u prvom redu kod poreskih obveznika, ali i kod predstavnika dijela laburističke stranke. Tako su na nedavno održanoj konferenciji te stranke lijevi laburisti u diskusiji o međunarodnim problemima povezali vanjskopolitičke probleme s unutrašnjim položajem zemlje i istakli da je nemoguće doći do ozdravljenja britanske ekonomike putem smanjenja životnog standarda radnika i režima privrede, i to u vrijeme kad se stotine milijuna funti rashoduju za vojne svrhe i izdržavanje vojnih baza u inozemstvu.

Konačna likvidacija vojnih baza na tuđim teritorijama, konačna likvidacija tih permanentnih žarišta agresije i uporišta kolonijalizma jedan je od najvažnijih međunarodnih problema za čije je rješenje zainteresirano napredno čovječanstvo.